
**OTA-ONALAR, MAKTAB VA O'QITUVCHI HAMKORLIGIDAGI
HARAKAT TA'LIMNI QO'LLAB QUUVATLASHNING SAMARALI
USULIDIR**

Xulkar Radjabova Farmonovna,

Qarshi davlat universiteti Pedagogika instituti o'zbek tili va adabiyoti
magistranti

ANNOTATSIYA

Ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik o'qituvchi va o'quvchi munosabatlariga asoslanadi. Hozirgi kunda ba'zi oilalarda bolalarni tarbiyalashning asosiy ijtimoiy institut kabi ta'lim-tarbiya shakllangan bo'lib, umumiy ta'lim muassasasi ota-onalar bilan o'zaro aloqani yo'lga qo'ymoqda. Shunday qilib, ota-onalar, bolalar va o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlikning yangi turi rivojlanmoqda. Ushbu turdagi munosabatlarda bola endi ob'ekt emas, balki ta'lim faoliyatining sub'ekti bo'lib, maktab o'qituvchilarining ota-onalar bilan ishlash tizimining yetakchi g'oyasi har bir bolaning oilasi bilan hamkorlikni o'rnatish, o'zaro yordam berishi natijasida shakllanadi. Maqolada, shuningdek, ota-onalar, o'qituvchilar va maktab o'rtasidagi hamkorlikning samaradorligi va afzalliklari muhokama qilib o'tilmoqda.

Kalit so'zlar: *O'qituvchi, maktab, ota-ona, sifat, hamkorlik, ta'lim.*

**PARENTS, SCHOOL AND TEACHER COOPERATION ACTION IS AN
EFFECTIVE WAY TO SUPPORT EDUCATION**

Hulkar Rajabova Farmonovna,

Master's degree in Uzbek language and literature of Pedagogical Institute,
Karshi State University

ABSTRACT

Collaboration between parents is based on a "teacher-student" relationship. But now, at a time when the family is the primary social institution of child rearing and upbringing, a general education institution cannot achieve high, positive results without collaborating with parents. Therefore, a new type of parent-child-teacher partnership is evolving. In this type of relationship, the child is no longer the object but the subject of educational activity, the leading idea of the system of work of school teachers with parents is to establish partnerships with each child's family, mutual assistance and is to create an environment of common interest. The article also discusses the effectiveness and benefits of cooperation between parents, teachers and schools.

Keywords: *Teacher, school, parent, quality, collaboration, education.*

ДВИЖЕНИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА РОДИТЕЛЕЙ, ШКОЛЫ И УЧИТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНЫЙ СПОСОБ ПОДДЕРЖКИ ОБРАЗОВАНИЯ

Хулкар Раджабова Фармоновна,

Магистр узбекского языка и литературы, Педагогический институт,
Каршинский государственный университет

АННОТАЦИЯ

Сотрудничество между родителями основано на отношениях «учитель-ученик». Но сейчас, когда семья является основным социальным институтом воспитания и воспитания детей, общеобразовательное учреждение не может добиться высоких, положительных результатов без взаимодействия с родителями. Таким образом, развивается новый тип партнерства родителей, детей и учителей. В этом типе отношений ребенок является уже не объектом, а субъектом воспитательной деятельности, ведущей идеей системы работы педагогов школы с родителями является установление партнерских отношений с семьей каждого ребенка, взаимопомощь и заключается в создании среда общих интересов. Также в статье рассматриваются эффективность и преимущества сотрудничества родителей, учителей и школы.

Ключевые слова: *Учитель, школа, родитель, качество, сотрудничество, воспитание.*

KIRISH

Yuqori sinfdagi o'g'limga qaraganda boshlang'ich sinfdagisini dars tayyorlatish menga ancha mushkul vazifa. Gohida aldab, qo'lga shirinliklar tutqazib, u yga berilgan vazifani bajartirishga undasamda u kitobini qo'lga olgan hamanoq yana televizordagi fantastik multiklariga qadalib qoladi. Uning o'y-hayoli saxnasida multifilmlardagi samoviy kemalar, uchar gilamlar, yaltiroq toshchalaru, "fokus"chilar, so'ng yuziga niqob taqib olgan maskali quroli o'zidan katta robot bolakaylar paydo bo'ladi. Ana endi qo'lidan televizor pultini olishga ham xojat qolmaydi. Undagi jangarilik, betgachoparlik, qaysarlik kerak bo'lsa "bez" ligidan muammoning tugunini yecholmay halak bo'lasan kishi. Ayniqsa darsdan keyingi ta'til kunlarida kitob olish o'rniga yana o'sha teleekranga termulib qolishadi. Buni dugonalar bilan bo'lgan suhbatimizda mulohaza uchun o'rtaga tashladik. Farzandini ta'tilda kitob o'qiyotganini aytgan o'rtoqlarimiz atigi bir nafarni, majburlab dars tayyorlatayotgani esa uchta qolganlarimiz esa har qancha imkoniyat yaratib bermaylik hamon yo televizorga yoki telefon ekraniga termulib qolganlari esa 70-80 foizni tashkil qilishi bizni hamisha o'ylantirdi. Bugun farzandini ikkita hikoyalar to'plamini o'qib

chiqqanini aytgan do'stimizning usuli esa kimgadir ensa qotirishdan boshqa emas. Lekin eng to'g'ri yo'l shu edi, aslida.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Keling avvalo, yuqoridagi vaziyatlarning yuzaga kelishi, bolani o'tish davrining 5-6 yoshidanoq kitobga darsga bo'lgan ishtiyoqi so'nib, bo'sh vaqtini boshqa keraksiz ishlar bilan mashg'ul bo'lishi bizni hamisha munozara qilishga chorlaydi. Aslini olganda oila va maktab o'rtasidagi hamkorlik jarayoni ota-onalarni ta'lim jarayoniga jalb qilishga, bo'sh vaqtni o'tkazishga, bolalar va pedagogik jamoa bilan o'zaro munosabatlarga qaratilgan bo'lishi kerak.

Umumta'lim tashkilotining o'quvchilarning oilalari bilan hamkorligining maqsadlari va shartlari o'zaro munosabatlarni tashkil etishning muhim tarkibiy qismidir. Ularning yutug'i ta'lim tashkilotining ota-onalar bilan hamkorlik qilish shakllari va usullariga - ularning birgalikdagi muloqotini va faoliyatini tashkil etish usullariga bog'liq. Hamkorlikning turli shakllari va usullarini tanlash maktab tomonidan amalga oshiriladi va ushbu bosqichda hal qilinishi kerak bo'lgan muayyan vazifalarga, ota-onalarning qiziqishlari va intilishlariga, shuningdek, ushbu davrda jamiyatning rivojlanish darajasiga bog'liq. Guruh va jamoaviy hamkorlikning asosiy shakllari quyidagilardan iborat:

- maktab miqyosida va sinfda ota-onalar yig'ilishi;
 - maktab tadbirlari, konsertlar o'tkazish;
 - ochiq kunlar (ota-onalar kuni); ota-onalar qo'mitasining tematik konferensiyalarini tashkil etish va ular bilan yaqindan hamkorlik qilish;
 - ota-onalarning ijodiy guruhlarini bilan ishlash, savol-javob kuni;
 - guruh maslahatlari;
 - ota-onalarni maktab ma'muriyati, pedagogik jamoa bilan uchrashish;
 - ota-onalar uchun ma'ruzalar;
 - seminarlar, treninglar; o'quv filmlarini ko'rish va keyingi muhokamalar;
- ota-onalar maktablari.

Agar boshqa tasnifni ko'rib chiqsak, umumiy ta'lim muassasasi va oila o'rtasidagi hamkorlik shakllari an'anaviy va noan'anaviy bo'linadi.

An'anaviy shakllar - bu barcha umumiy ta'lim muassasalari uchun umumiy bo'lgan, yillar davomida sinovdan o'tganlar. Bunga quyidagilar kiradi:

- ✚ ota-onalar yig'ilishi;
- ✚ ota-onalar uchun ma'ruzalar;
- ✚ ota-onalar bilan pedagogik suhbatlar;
- ✚ oilaviy tashriflar;
- ✚ tadbirlarni birgalikda tashkil etish;

- individual va guruh maslahatlari; ota-onalar bilan yozishmalar;
- individual uchrashuvlar va boshqalar.

Hamkorlikning noan'anaviy shakllari oila bilan ishlashning zamonaviy shakllari bo'lib, o'qituvchilarga ota-onalarga bolalarni tarbiyalash va o'qitishda imkon qadar yordam berishga yordam beradi. Har bir ota-ona o'qituvchini bolani har tomonlama rivojlangan shaxs sifatida rivojlantirishga qaratilgan ishida qo'llab-quvvatlashga intiladi. Ammo zamonaviy ota-onalar - bu paydo bo'lgan muammolarni, mavjud vaziyatni tahlil qilishga qodir bo'lgan bilimli odamlar, shuning uchun o'qituvchi oila bilan hamkorlikning yangi shakllaridan foydalanishi kerak. Umumiy ta'lim tashkiloti va oila o'rtasidagi hamkorlikning ko'plab shakllari mavjud. Belgilangan maqsadlarga erishish va yuqori natijalarga erishish uchun o'qituvchi ota-onalar bilan birgalikdagi faoliyatda turli xil hamkorlik shakllarini to'g'ri birlashtira olishi kerak. Har safar o'qituvchilar tarkibi har bir oilaning xususiyatlarini hisobga olgan holda kerakli, samaraliroqlarini tanlashi kerak. Axir hamkorlikning asosiy maqsadi ota-onalar bilan ittifoqdosh bo'lishdir.

Shunday qilib, aytishimiz mumkinki, umumiy ta'lim muassasasi va oila o'rtasidagi hamkorlikning barcha shakllarining mazmuni o'quvchilarning barkamol rivojlanishiga qaratilgan faol ta'lim o'zaro ta'sirini yaratishdir. O'qituvchilar va ota-onalarning to'g'ri tashkil etilgan o'zaro aloqasi bolani yaxshiroq tushunishga, oilada va maktabda shaxsiy ta'lim muammolarini hal qilishning eng maqbul usullarini topishga yordam beradi. O'qituvchi esda tutishi kerakki, u foydalanadigan barcha shakllar bolalar, ota-onalar va maktab o'rtasida ishonchli munosabatlarni o'rnatishga, ularni bir jamoaga birlashtirishga, ularning muammolarini bir-birlari bilan bo'lishish va birgalikda hal qilish zarurligini tarbiyalashga qaratilgan bo'lishi kerak. Oila va maktab hamkorligi maktab hayoti davomida davom etadigan jarayondir.

Shunday qilib ijobiy maktab muhitini targ'ib qilish uchun quyidagi qadamlarni belgilaydi:

- O'qituvchilar maktab va oilalar o'rtasidagi muntazam aloqani rag'batlantiradilar va qo'llab-quvvatlaydilar.
- Hammaga hurmat bilan munosabatda bo'lishadi.
- Maktab madaniyati jamiyat va g'amxo'r munosabatlar tuyg'usini rivojlantiradi.
- Ota-onalar maktab faoliyatiga jalb qilingan.
- o'quvchining eng yaxshi manfaatlariga e'tibor qaratish.
- Ijobiy harakat yo'nalishini aniqlash
- Ota-onalarni savollar bilan uchrashuvga kelishga undash.
- O'quvchining kuchli tomonlari, ehtiyojlari, dasturlash maqsadlari va o'qitish strategiyalari haqida ma'lumot almashish.

✚ O'quvchi bilan ma'lumot almashish; ota-onalar o'qituvchilari yig'ilishlarida qatnashib, talabalar o'z g'oyalari va istiqbollarini taqdim etishlari va ehtiyojlarini himoya qilishni o'rganishlari mumkin.

Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi samarali munosabatlarning asosiy tarkibiy qismlari nima?

Ota-onalar va o'qituvchilar uchun eng katta muammo - samarali muloqot qilishdir. Bu oddiy tuyulishi mumkin, lekin ko'pincha suhbatlar uzilib qoladi, chunki o'qituvchi maxsus ta'lim sohasiga xos bo'lgan tilni ishlatadi va ota-ona uchun notanish bo'lishi mumkin. O'qituvchilar suhbat boshida ota-onalarga tegishli so'z birikmalarini, masalan, turar joy va modifikatsiyani tushunishlariga ishonch hosil qilishlari muhimdir. Bu keyinchalik muammolarga olib kelishi mumkin bo'lgan o'ziga xos tushunmovchilik yo'qligiga ishonch hosil qiladi.

O'qituvchi ham ota-onani faol tinglashi kerak. Yechimlar va usullarga berilib ketish shunchalik osonki, o'qituvchilar talaba uchun eng samarali bo'lgan narsa haqida fikr-mulohazalarini o'tkazib yuborishlari mumkin. Ota-onalar qaysi tayanchlar ishlayotganini va qaysi biri ishlamayotganini aniqlashga yordam beradi va muvaffaqiyatga ta'sir qiladigan o'zgarishlarni amalga oshirishga yordam beradi. Farzandimning misolida, nutqdan matnga dasturiy ta'minot yaxshi ishlamadi, shuning o'rniga biz klaviaturada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirdik va boshqa yo'l orqali muvaffaqiyatga erishdik. Mojarro bilan shug'ullanish

O'zaro hurmat munosabatlari bilan birgalikda ijobiy maktab muhiti mutaxassislar, ota-onalar, vasiylar va o'qituvchilarga dasturlar va xizmatlar bilan bog'liq muammolarni ular mojarolar manbaiga aylanmasdan oldin hal qilish uchun konstruktiv hamkorlikda ishlashga yordam beradi. Biroq, hatto eng yaxshi niyat bilan yondashilgan taqdirda ham, talaba dasturining har qanday jihati, masalan, o'qitish metodikasi, yordamchi texnologiyalardan foydalanish, o'quv dasturiga o'zgartirishlar kiritish va hokazolar bo'yicha kelishmovchiliklar paydo bo'lishi mumkin.

XULOSA

Mavzuga oid masalani chuqurroq tahlil qilish maqsadida Qashqadaryo viloyati Shahrisabz tumanidagi aksariyat maktablari o'qituvchilar hamda o'quvchilarning ota-onalari ishtirokida anonim kichik surovnomalar o'tkazildi. So'rovnomalar natijasida maktab-ota-ona, o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlar taxlil qilindi. So'rovnomalar 15 ta savoldan iborat bo'lib, "Farzandingiz kelajakda qaysi yo'nalishni tanlashini istaysiz?", "Farzandingiz bilan uyda birgalikda dars tayyorlaysizmi?", "Farzandingiz bilan birga (ta'lim uchun) kuniga necha soat shug'ullanasiz?", "Farzandingiz bilan birga uy vazifalarini bajarishda qiyinchiliklarga duch kelganmisiz?" kabi savolnomalar matni tuzildi. Demak, savolnomalarda ota-onalar ko'pchiligi farzandi oliy ma'lumotli bo'lishini istashini anglaymiz. Shunga qaramay ota-onalarning 20 foizi farzandiga

o‘zi istagan kasbni tanlash ixtiyorini bergan. So‘ralganlarning 7 foizi farzandi savdo sohasida ishlashini istaydi. Quvonarlisi respondentlarning ko‘pchiligi farzandining dars tayyorlash jarayonida muntazam qatnashadi, ozroq qismi esa ba‘zi-ba‘zida bu bilan shug‘ullanadi. Shug‘ullanishga vaqt topolmaydiganlar ham yo‘q emas. Ular orasida “2–3 soatdan ko‘p”, “darsi tugaguncha”, “ba‘zida ikki soatdan ham ko‘p”, “bo‘sh vaqtimda”, “har xil”, “tunda” kabi variantlar uchraydi. Quvonarlisi farzandi bilan birga shug‘ullana oladigan ota-onalar respondentlarning yarmini tashkil qilsa, afsuski ba‘zi-ba‘zida vaqt ajratadiganlar ham anchagina ekan. Bu esa bolaning bir o‘zi shug‘ullanishiga to‘g‘ri kelayotganidan dalolat. Ular ichida “har kuni vaqt ajratishga harakat qilaman”, “shug‘ullanaman”, “darslariga uncha tushunmaslik” kabi javoblar bor. Sir emaski, fanzandiga uy vazifalarini bajarishda ko‘maklashadigan aksariyat ota-onalar turli darajadagi qiyinchiliklarga uchraydi. Bular darslarni o‘zlashtirishdagi qiyinchiliklar, to‘g‘ri metodikani tanlay bilmaslik, bola psixologiyasini tushunmaslik, oilaviy muhit bilan bog‘liq va boshqa muammolar bo‘lishi mumkin.

Bundan tashqari, farzandingizning o‘qituvchisidan uy vazifalari bo‘yicha yordam so‘raganmisiz? degan savollarga 44 foiz respondent “Ha” deb javob bergan bo‘lsa, 56 foizi o‘qituvchidan yordam olmasligini bildirgan. Bundan o‘qituvchi bu yo‘nalish bo‘yicha ota-onalar bilan kam ishlayotganini, ochig‘i hamkorlik faqat qog‘ozlarda bo‘layotganini aytish lozim. O‘qituvchining ota-onalar bilan ishlash mahoratiga ega bo‘lmaganligi fikrimizni ochiqaydi. Natijalar bolalar ta‘limida ota-ona nazorati baribir zarurligini ko‘rsatyapti. Negaki o‘zi qiziqib dars tayyorlaydigan boladan ko‘ra faqat ota-ona nazorati ostida shug‘ullanayotgan o‘quvchining ham ko‘rsatkichi yuqori foizda. Ayniqsa respondentlarning 33 foizi o‘yinqaroq deya bergan javobi ham fikrimizni isbotlaydi. Albatta, nazorat bolani majburlashga, oqibatda esa o‘qishdan bezdirishga olib bormasligi kerak. Mustaqil ravishda qo‘shimcha ma‘lumot izlab, kerakli yechimni o‘zi topadigan ota-onalar ham oz emas – 22 foiz. Demak, turli fanlar bo‘yicha ommabop metodik qo‘llanmalar chop etish, qo‘shimcha ma‘lumotlar, tushuntirishlar, topshiriqlarning yechimlarini turli nashrlar va internet saytlarda berib borish, ulardan foydalanishni ko‘pchilikka imkonli va oson qilish bu boradagi muammolar sezilarli darajada kamayishiga xizmat qiladi. Ular orasida dars tayyorlashni istamagan farzandini jazolaydiganlar ham oz bo‘lsa-da, bor. Shu kabi holatlarda ota-onalarga audio, video, kitob, qo‘llanma va maqola ko‘rinishidagi tavsiyalar yordamchi bo‘lishi mumkin. Demak, ota-onalar farzandining ta‘limi uchun asosan fanlar bo‘yicha repetitor xizmati va chet tillarni o‘rganish uchun pulli xizmatlardan foydalanadi. Kam bo‘lsa-da, sport-sog‘lomlashtirish mashg‘ulotlari, kasb-hunarga o‘qitish va musiqiy ta‘lim uchun haq to‘laydiganlar ham bor. So‘ralganlar orasida turli ijtimoiy qatlam vakillari borligi, ularning

moliyaviy imkoniyatlari turfa xilligini hisobga olsak, farzandi ta'limi uchun ko'pchilik pul sarflagan. Bundan ota-onalar "Eng yaxshi sarmoya – ta'limga kiritilgan sarmoya" tushunchasiga tobora ko'proq ega bo'lib borayotganini anglash mumkin. Ota-onalar o'rtasida o'tkazilgan so'rovlardan shunday umumiy xulosaga kelish mumkin: ular farzandining ta'limiga befarq emas, iloji boricha ta'limda ishtirok etishga, bu jarayonda yuzaga keladigan muammolarni yechishga harakat qiladi. Ularga zarur tavsiyalar berish, yo'l-yo'riq ko'rsatish, ta'limdagi ishtirokini rag'batlantirish, bu bo'yicha motivatsiya berish muhimdir.

REFERENCES

1. Nishonov U., Tursunov I. «Pedagogika kursi» Toshkent 1997 yil.
2. Babanskiy Y. K. «Pedagogika» M. 1988 yil.
3. Munavvarov A. K. «Pedagogika» Toshkent 1996 yil.
4. Avloniy A. «Saylanma» Ikki jildlik. Toshkent., 1999 yil.